

VIJF JAAR MARIAPEEL

C.R.M.-reservaat Mariapeel: 1063 ha.

Geinv. deel in 1969 t/m 1973: Mariaveen - 844 ha.

alleen in 1973: Horster Driehoek of Griendtsveen -
219 ha.

Gemeente: Horst, Sevenum.

Topografische kaart: 52 D.

Inleiding:

Gedurende 5 jaar bezocht de KNNV VWG Amsterdam de Mariapeel, en in alle jaren had deze excursie steeds het grootste aantal deelnemers, waaruit de faam van dit gebied moge blijken.

Alleen in 1973 werd dit gebied nog een tweede maal bezocht, n.l. op 22 en 23 mei, door mevr. J. Alberts en o.g. plus 3 buitenlandse ornithologen.

<u>Tabel 1:</u>	<u>aantal</u> <u>deelnemers</u>	<u>aantal</u> <u>soorten</u>	<u>voortschrijdend totaal</u> <u>aantal soorten</u>
3 en 4 mei 1969	32	108	108
8 t/m 10 mei 1970	25	108	118
1 en 2 mei 1971	22	110	132
6 en 7 mei 1972	17	99	134
28 t/m 30 apr. '73	18	103	139

Het Staatsbosbeheer verleende steeds alle medewerking door het beschikbaar stellen van vergunningen en een in de loop der jaren steeds luxueuzer wordend onderdak. Helaas had dit laatste ook zijn negatieve zijde, want met het toenemen van de luxe (doortrekken van elektrische leidingen, aanleggen van gas en doucheruimte) nam ook het aantal daar semi-permanent gehuisveste biologen toe, die meenden hun cultuurverworvenheden in de vorm van overluid spelende pickups als tegenwicht voor de stilte der natuur te moeten meenemen.

Voor een gebiedsbeschrijving verwijs ik naar het verslag van de excursie van 1969 (zie litt. lijst); dit, gecombineerd met de bij dit verslag horende ruwe schetskaart, moge voldoende zijn om een goede indruk te geven van het landschap in het reservaat.

Ter aanvulling kan nog gezegd worden, dat de landbouw-enclaves (in hoofdzaak weiland) totaal 102 ha groot zijn, en dat de grotere turf-gaten van waterpartijen totaal circa 45 ha in beslag nemen, zodat voor de overige 7 door S.B.B. onderscheiden hoofd-landschapstypen ongeveer 700 ha overblijft. Hiervan wordt circa 260 ha in beslag genomen door meer of minder aaneengesloten bos.

Getracht is een zo goed mogelijke indruk te krijgen van het gebied door groepsexcursies naar zoveel mogelijk delen van het reservaat, transekt-tellingen en blok-inventarisaties.

Transekt-tellingen

Deze door prof. dr. D.M. de Vries beschreven methode (zie litt. lijst) is in 1968 door de C.J.N. tijdens een kaderkamp ook toegepast in de Mariapeel. In navolging van de door hen gehanteerde argumentatie is het gehele gebied van het Mariaveen als 1 type landschap beschouwd. Op grond van 2 simultaan verrichte transekt-tellingen op 18 april 1968 komen zij uit op circa 2000-2100 zingende mannetjes in het gehele reservaat. Dit komt neer op ongeveer 1650 zingende mannetjes in het Mariaveen. De beide transekten hadden respectievelijk een lengte van 4,9 en 10 km; dit betekent, dat gedurende de tijd waarin het transekt wordt afgelegd, de zangactiviteit sterk kan variëren. Een discussie omtrent een eventuele correctie hierop mist o.g. dan ook in dit verslag.

Transekt-telling 28-4-'73 in het Mariaveen.

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI
BEGIN:	11.00	11.40	12.00	12.10	12.30	14.10	14.35	15.15	16.00	16.25	16.50
EINDE:	11.40	12.00	12.10	12.30	12.45	14.35	15.15	16.00	16.25	16.50	17.45
LENGTE:	1550	550	500	950	950	900	1300	1800	950	1200	1000
Fitis	23	16	7	16	9	24	26	19	16	17	18
Boompiper	6	3	2	-	3	3	5	1	1	2	4
Rietgors	6	-	-	4	1	1	4	-	-	4	4
Tjiftjaf	3	9	3	-	-	4	4	8	6	1	1
Winterkoning	1	1	1	-	-	2	5	4	2	-	1
Houtduif	2	3	-	1	-	-	1	-	-	-	-
Merel	-	2	2	-	-	1	3	1	1	-	2
Zanglijster	-	-	1	1	-	1	1	1	-	-	-
Roodborst	1	4	1	-	-	5	1	3	2	-	3
Koolmees	1	2	2	-	-	1	1	3	-	-	1
Pimpelmees	-	2	-	-	-	-	1	1	-	-	1
Matkop	1	2	-	-	-	2	3	-	1	-	-
Gr. specht	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Zwartkop	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
Vink	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Gekr. roodst.	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
Braamsluiper	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Zw. kraai	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	-
Ekster	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gaai	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
Heggemus	-	1	-	2	-	-	-	2	-	-	-
Tuinfluit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nachtegaal	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Wielewaal	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blauwborst	2	1	-	-	-	-	1	1	-	1	2
Geelgors	1	-	-	-	-	1	-	-	1	-	2
Kneu	2	-	-	1	2	-	-	-	-	1	-
Spr.rietz.	2	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-
Wulp	-	-	-	1	1	-	-	1	2	-	-
Roerdomp	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Korhoen	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Patrijs	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Roodborsttap.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-

Comm.: Trans. I t/m IV zijn in 1972 en '73 gelijk (in '72 is er op III en IV iets verder doorgelopen), namelijk: vanaf kamp I langs Broemeer en Broemeerkanaal buitenom tot circa begin Defensiekanaal. Tr. XI en XII uit '72 komen overeen met tr. X en XI uit '73, nl.: vanaf begin Ode wijk via kamp II naar kamp I. Duidelijk blijkt het kille voorjaar en de vroegere datum: betere zang van merel en heggemus (in '72 geen), verm. veel doortrekkers nog tussen tjiftjaf en roodborst, geen waarnemingen van tuinfluit, nachtegaal en wielewaal. Tr. VI t/m VIII uit '72 zijn éenzijdig en gelegen langs de oostrand, tr. VI t/m VIII uit '73 verlopen door de Driehonderd Bunders. De verdeling der biotopen langs het traject uit '72 komt min of meer overeen met de totale verdeling; in '73 is het bos met circa 35% te veel benadrukt.

Transekt-telling 7-5-'72 in het Mariaveen.

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
BEGIN:	6.15	6.45	7.15	7.45	8.00	9.30	10.00		11.00	12.30	13.00	13.15
EINDE:	6.45	7.15	7.45	8.00	8.45	10.00	10.30	10.45	11.30	13.00	13.15	13.30
LENGTE:	1300	800	650	1150	950	700	500	400	950	1100	350	1650
Fitis	21	11	5	14	7	9	9	2	13	14	10	6
Boompieper	8	1	2	8	5	11	4	2	7	6	5	6
Rietgors	7	-	-	5	2	3	3	-	4	3	3	3
Tjiftjaf	1	7	2	-	-	-	-	-	2	5	1	-
Winterkoning	1	4	1	-	-	1	-	-	4	3	-	1
Houtduif	6	8	1	2	2	4	-	1	2	1	-	-
Merel	-	-	1	-	2	-	1	-	-	2	-	2
Zanglijster	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Roodborst	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2
Koolmees	4	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	2
Pimpelmees	2	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Matkop	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Gr. specht	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Zwartkop	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Vink	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Gekr. roodst.	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Braamsluiper	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Zw- kraai	1	-	-	-	-	2	-	2	1	2	-	2
Ekster	-	1	1	1	-	-	-	-	2	-	1	2
Gaai	-	-	-	-	6	-	-	-	1	-	-	-
Heggenus	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tuinfluitier	-	1	1	-	-	-	-	-	2	3	-	1
Nachtegaal	5	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Wielewaal	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blauwborst	4	-	1	1	-	1	1	-	1	-	2	-
Geelgors	1	-	2	2	3	3	1	3	-	-	-	1
Kneu	2	-	5	7	8	-	-	1	1	-	3	-
Spr.riets.	4	-	1	1	4	-	-	-	-	-	1	-
Wulp	-	-	-	-	3	4	2	-	-	1	-	-
Roerdomp	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
Korhoen	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Patrijs	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
Roodborsttap.	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-

Comm.: Het lijkt logisch, dat bij de echte Passeriformes 3 factoren de frequentie van het voorkomen op de lijst bepalen, nl. de tijd van het jaar en van de dag en de meer of minder uitgesproken biotoop-voorkeur. Op grond hiervan zijn de vogels in een bepaalde volgorde geplaatst: fitis t/m rietgors- geringe biotoopvoorkeur en veel voorkomend, tjiftjaf t/m wielewaal- overwegend bos prefererende soorten, rest der soorten prefereert andere biotopen. Zo geeft trans. V t/m VIII een open veld te zien van zanglijster t/m zwartkop en trans I t/m IV van wulp t/m roodborsttapuit. Trans. II is typisch een bostransekt en trans V een vlaktetrajekt met verspreid staande bomen (gaaien-trek).

(Mariapeel, blz. 4)

In 1972 en 1973 werden 2 transektellingen gehouden (zie de tabellen 2 en 3; voor commentaar op deze tabellen: zie tekst aldaar); het getelde oppervlak in 1972 was 135 ha en in 1973 165 ha.

De transekten I en II van 1972 werden door een controleploeg opnieuw gelopen van 10.00 tot 11.00; de transekten VI en VII waren door de controleploeg reeds gelopen van 5.00 tot 6.00 uur. Tengevolge van deze vergelijkingen kon een correctie-factor worden aangebracht voor het transektdeel, dat na circa 10 uur gelopen werd.

Is bij de telling uit 1972 gecorrigeerd op het verloop van de zang-activiteit, de correctie bij de telling uit 1973 is gebaseerd op het rechtstrekken van een verkeerde oppervlakte-verdeling van de diverse terreintypen (zie comm. tabel 3).

In een berekening betrokken werden de volgende 11 soorten, waarvan mocht worden aangenomen dat zij ten tijde van de bezoeken van de VWG min of meer op normale sterkte, - vanuit oogpunt van eventuele doortrek en territoriumafbakening -, aanwezig waren.

Resultaten:

Tabel 4:

	<u>trans.'72</u>	<u>corr.'72</u>	<u>trans.'73</u>	<u>corr.'73</u>
houtduif	140	-	30	-
boompieper	337	?	127	145
winterkoning	78	90	72	60
merel	41	60	51	40
blauwborst	57	60	34	41
roodborst	22	35	85	74
fitis	628	750	810	795
tjiftjaf	93	110	165	143
koolmees	52	55	47	40
geelgors	83	100	21	-
rietgors	172	190	102	109

Er is aangetoond (zie litt. lijst), dat de maximale dichtheidsgrens van de fitis is: 2 territoria per 1 ha (centra der territoria moeten minimaal 80 m van elkaar verwijderd zijn), maar dan moet het terrein overal aan zeer speciale eisen voldoen, en dat is hier zeker niet het geval. Terecht wordt dan ook in het CJN-jaarboek 1968 gesteld: "Mogelijk bevinden zich nog een aantal doortrekkers tussen de al gevestigde exemplaren". Een aantal van 1650 fitissen is zonder meer te hoog!

Blok-inventarisaties

Op 29 en 30 april 1973 en 23 mei 1973 zijn bepaalde delen van het reservaat geïnventariseerd op zingende mannetjes; alleen wanneer beide keren het mannetje op ongeveer dezelfde plaats werd gehoord, is dit beschouwd als een territorium.

Geïnventariseerd werden 4 bosarealen en 1 aaneengesloten vlakke-areaal, waarin alle 5 hoofdlandschappen vertegenwoordigd waren. De 4 bosarealen waren een compact hoog berkenbos, een laag berkenbos met veel randeffecten, een gemengd bos van populier en berk en gemengd bos van berk en wilg.

Tabel 5: zie volgende blz.

Wanneer wij de gecorrigeerde resultaten van 1972 en 1973 onderling vergelijken en vergelijken met de resultaten uit de blokinventarisaties, alsmede te rade gaan bij de "Avifauna van Midden-Nederland" (hierna te noemen AMN), dan moeten globale aantalsbepalingen mogelijk zijn.

(Mariapeel, blz. 5)

Tabel 5:	<u>bosarealen</u>				<u>vlakte</u>			
	vak 7 12 ha	vak 5 9 ha	vak 2 11 ha	vak 11 10 ha	subT.1	vak 4+9 53 ha	subT.2	Tot.
boompieper	0	2	1	3	37	20	166	203
winterkoning	3	2	4	4	81	0	0	81
merel	3	1	2	2	49	1	8	57
blauwborst	0	1	2	0	19	8	66	85
roodborst	3	0	2	1	37	0	0	37
fitis	8	8	10	12	229	40	482	711
tjiftjaf	5	2	5	2	87	1	8	95
koolmees	2	0	2	2	37	1	8	45
rietgors	0	0	1	1	12	8	66	78

(houtduif en geelgors konden niet in de berekening betrokken worden)

Houtduif: over de resultaten van de houtduif is uiteraard geen zinnig woord te zeggen.

De geelgors kan een maximale dichtheid bereiken van 10 paar per 100 ha, normaliter echter 1.4 - 5 paar per 100 ha (AMN).

Langs het transekt van 1973 zijn er 5 geteld, op andere plaatsen nog 9. Een aantal van 21 (zie tabel 4) zou dus reëel kunnen zijn; bovendien, in voorafgaande verslagen wordt de geelgors steeds 'algemeen' genoemd. Maar wat dan te zeggen van de circa 100 territoria in 1972, dus 14 terr. per 100 ha Mariaveen ?

Boompieper: de niet-gecorrigeerde resultaten uit 1972 zijn vermoedelijk te hoog. De AMN stelt dat de optimale dichtheid circa 15 paar per 100 ha bedraagt; dit zou voor het gehele Mariaveen ongeveer 105 paar zijn. De beide uitkomsten uit 1973 blijken echter ook hoger te zijn. De blokinventarisatie plus een steekproef in vak 1, benevens de resultaten van een blokinventarisatie in vak 18 in 1972, tonen duidelijk aan, dat de dichtheid buiten het bos in het Mariaveen varieert van 30 tot 40 paar per 100 ha. Vermoedelijk is het aantal territoria gelegen tussen 170 en 200.

Winterkoning: wanneer de resultaten van de winterkoning onderling gemiddeld worden, dan is de dichtheid ongeveer 27-30 terr. per 100 ha bos. Volgens de AMN is dit een hoge dichtheid. Een schatting van 65-85 terr. is zeker verantwoord te noemen.

Merel: voor de merel is de dichtheid circa 7 paar per 100 ha Mariaveen. 'Overeenkomstige' gebieden uit Midden-Nederland, als centrale Gooise heide en Leersumse Veld, vallen echter qua dichtheid in de categorie 10.6 - 25.5 per 100 ha. Het aantal broedparen zal dan ook 55 bedragen.

Blauwborst: los van de blok- of transektellingen zijn in 1973 42 territoria vastgesteld. Mede op grond van de inventarisatie-resultaten, kan gesteld worden, dat het aantal paren vermoedelijk minimaal 50 is. Gezien het feit, dat op vorige excursies later in de tijd in het jaar (zie tabel 1) op plaatsen, waar nu 1 of 2 blauwborsten gehoord werden, er dan 2 of 3 zongen, is de schatting: 40 - 60 broedparen reëel.

Roodborst: aangezien bij de roodborst de uitkomst van de transektelling van 1973 sterk beïnvloed is door de trek, zullen beide andere uitkomsten worden gezien: gemiddeld 14 paar per 100 ha bosbestand. De grootste dichtheid blijkt de roodborst te hebben in overwegend naaldbos, namelijk 10.6 - 25.5 paar per 100 ha (AMN). Het Leersumse Veld bezit dezelfde dichtheid; de Leusder Heide echter 1.0 - 5.5 paar per 100 ha, terwijl de Gooise heide beide dichtheden bezit. Al met al zal duidelijk zijn, dat het aantal broedparen zeker 35-40 zal bedragen.

(Mariapeel, blz. 6)

Fitis: na middeling van de gegevens van de fitis, blijkt de dichtheid 107 paar per 100 ha reservaat te bedragen. Dit is een zeer hoge dichtheid. Het aantal broedparen zal liggen tussen 700 en 800.

Tjiftjaf: hiervoor geldt hetzelfde als voor de roodborst; de dichtheid is 33-34 terr. per 100 ha bosbestand (hoge dichtheid), of wel 13-16 paar per 100 ha Mariaveen (Leersumse Veld - categorie: 5.6 - 10.5 paar per 100 ha. AMN).

Het aantal broedparen zal vermoedelijk schommelen tussen 90 en 100.

Koolmees: de resultaten zijn: 14 terr. per 100 ha bos, en 6.5 - 7 paar per 100 ha Mariaveen. Beide zijn redelijk te noemen (Leersumse Veld - categorie: 10.6 - 25.5; Leusder Heide en deel van Gooise Heide 1.0 - 5.5. AMN).

Het aantal broedparen ligt vermoedelijk tussen 40 - 60.

Rietgors: de gegevens uit 1973 geven aanleiding tot een dichtheid van 11 - 14 paar per 100 ha Mariaveen; in 1972 zou dat 27 paar per 100 ha geweest zijn. Slechts de allerbeste broedbiotopen van de rietgors halen deze dichtheid, en dat is het gehele reservaat zeker niet. De meest voorkomende dichtheid in de AMN is 5.6 - 10.5. Mede op grond hiervan kan gesteld worden, dat het broedbestand vermoedelijk zal liggen tussen 80 en 100.

Op grond van een blok-inventarisatie in 1973 in vak 21 en 22, zijn voor de zg. Horster Driehoek de volgende aantallen berekend:

Tabel 6:

boompieper	24
winterkoning	12
blauwborst	12
roodborst	18
fitis	118
tjiftjaf	18
koolmees	6
roodborst	12

Voor het gehele reservaat Mariapeel (groot 1063 ha) kunnen van 8 soorten globale getallen worden opgesteld voor 1973:

Tabel 7:

boompieper	190 - 230
winterkoning	75 - 100
blauwborst	60 - 75
roodborst	50 - 60
fitis	800 - 930
tjiftjaf	105 - 120
koolmees	45 - 70
rietgors	90 - 115.

Na deze uitputtende behandeling van de resultaten van slechts twee jaar meer algemeen inventariseren, rest ter completering van het verslag nog een lijst van alle soorten, die in de vijf jaar waargenomen zijn.

(Mariapeel, blz. 7)

SOORTENLIJST MARIAPEEL - 1969 t/m 1973

- Fuut - 1970, 1 ex bij kamp I, Mariaveen
- Dodaars - 1969, 1970 en 1971 balts op 4 plaatsen in Mariaveen;
1972 balts op 2 plaatsen en in 1973 3 paar in Mariaveen, 1 paar
Broemeer-noord en 1 wng. in 2e wijk op 30/4.
- Aalscholver - 1971, 1 overvliegend ex.
- Blauwe reiger - alle jaren enkele exx overvliegend.
- Purperreiger - 1969, 1 ex overvliegend.
- Roerdomp - 1969 mogelijk 10 paren; 1971 4 paren; 1972 3 paren en in
1973 in vak 11, Broemeer-noord en in Mariaveen.
- Wilde eend - algemene broedvogel in alle jaren.
- Wintertaling - schatting in 1969 t/m 1971 ca. 100 - 150 paar; in
1972 50 - 75 paar; in 1973 circa 30 territoria vastgesteld.
Nestvondst in 1969.
- Zomertaling - alle jaren tiental exemplaren waargenomen, behalve
in 1973 - 3 territoria.
- Krakeend - 1971, steeds 1 paar in Mariaveen, ook eenmaal in vak 7;
1972, eenmaal ♂.
- Pijlstaart - 1969, enkele paren; 1971, 1 paar in Mariaveen + elders
nestvondst; 1972, 1 ex waargenomen; 29-4-1973 ♂ in Mariaveen.
- Slobeend - 1969 t/m 1971, 30 - 50 paar; 1972, 10 - 20 paar, en in
1973 minstens 10 paar.
- Tafeleend - 1971, steeds ♂ in Mariaveen; 1973: 28/4 paartje op Maria-
veen; 29/4 paartje op Broemeer-noord en 30/4 ♂ op Mariaveen en
♀ met toom kuikens in 1e wijk !
- Grote zaagbek - 2-5-1971 ♂ overvliegend !
- Buizerd - 1969 t/m 1971 enkele exx overvliegend; 1972 en 1973 slechts
2 waarnemingen.
- Wespendief - 1969, 3 exx overtrekkend; 1972, 2 x donker ex; 28-4-'73
1 ex richting Z overvliegend vak 4.
- Bruine kiekendief - 1969, ♀; 1971 ♀ + juv., vnl. vak 10; 1972 ♀;
30-4-1973 1 ex boven vak 5.
- Blauwe kiekendief - 1969, diverse malen ♂; 1970, 1 paar; 1971
♀ vak 10, 1972 en 1973 geen waarneming.
- Grauwe kiekendief - 1969, 1 paar Horster Driehoek,
1973, ♂ in vak 4.
- Boomvalk - 1969, tot 4 exx tegelijk waargenomen, verm. 3 paar;
1970, tot 6 exx tegelijk; 1971, tot 4 exx tegelijk; 1972,
minstens 4 exx en 1 ex in Horster Driehoek; 1973, diverse
exemplaren verspreid aanwezig.
- Torenvalk - alle jaren aanwezig; 1969, minstens 2 paar; 1971 mogelijk
4 paar; 1973, vermoedelijk 2 paar.
- Korhoen - alle jaren aanwezig; 1973 28/4 3 exx vak 4, 29/4 2 exx
vak 4 + 1 ex vak 15 + 4 exx Horster Driehoek.
- Patrijs - in alle jaren waargenomen, vnl. oostzijde van reservaat.
1973, kraaiende haan in vak 4, paartjes in vak 13 en 15 en ten
oosten van Defensiekanaal.

(Mariapeel, blz. 8)

- Fazant - algemeen, in alle jaren waargenomen.
- Waterral - in alle jaren waargenomen; 1971 6 terr; 1973 terr. in vak 11, 21, 4 en Broemeer.
- Porseleinhoen - 30-4-1973, roepend ex in vak 21; werd eerst opgestoten.
- Waterhoen - alle jaren waargenomen, geen tellingen.
- Meerkoet - alle jaren waargenomen, geen tellingen.
- Scholekster - 1971 t/m 1973 overvliegend waargenomen, of zittend op aangrenzende weilanden. Maximum in 1971, 4 exx; niet algemeen in deze contreien.
- Kievit - alle jaren waargenomen, vrij algemeen op weilanden rondom.
- Bontbekplevier - 2-5-1971, 1 ex overvliegend.
- Kleine plevier - 9-5-1970, 2 exx langsvliegend.
- Watersnip - alle jaren waargenomen, steeds enkele exx, eenmaal (1971) balts; 1973, 2 exx overvliegend vak 5, en "kloktikkend in vak 15.
- Houtsnip - in 1969 en 1973 waarneming buiten reservaat, resp. Karpervijver en Helenaveen.
- Wulp - alle jaren enkele tientallen (?) broedparen; 1973 o.a. 4 paar in vak 4. Totaal schatting: 15 tot 20 paar maximaal.
- Regenwulp - in 1970 t/m 1973 steeds enkele exx overvliegend; 1973, 28/4 en 29/4 's avonds roepend overvliegend vak 5.
- Grutto - alle jaren waargenomen, broedvogel in weilanden van vak 13 en 15.
- Witgatje - 1972, 1 ex roepend overvliegend; 29-4-1973 1 ex roepend over vak 16.
- Oeverloper - in 1969 en 1973 1 ex langs Defensiekanaal.
- Tureluur - alle jaren waargenomen, broedvogel in weilanden van vak 13 en 15.
- Zwarte ruiter - in 1970, 1971 en 1973 (28/4) steeds 1 ex roepend overvliegend richting Noord.
- Groenpootruiter - alle jaren roepend overvliegend, behalve 1969: 1 fouragerend ex.
- Kemphaan - in 1969 en 1970 steeds groepje overvliegend, 1971 35 exx fouragerend vak 15, en 6 exx in vak 17; 1973, ca. 10 exx fouragerend vak 13.
- Grote mantelmeeuw - 2-5-1971, 1 ex overvliegend.
- Zilvermeeuw - in 1971 en 1972 steeds 1 ex overvliegend; evenals voorgaande soort niet algemeen in zuidoosten van Nederland.
- Kokmeeuw - broedvogel in Mariaveen; aantal broedparen in 1973 duidelijk minder dan in 1969.
- Zwarte stern - alle jaren waargenomen; indruk, dat aantal broedvogels teruggelopen is van minimaal 10-15 paar in 1969 tot max. 10 paar in 1973.
- Visdief - 1971, 2 exx in Mariaveen, ook in zit !
- Holenduif - alle jaren waargenomen, schattingen varieerden van 3 tot 5 broedparen; 1973, enkele exx waargenomen in vak 2 en 7.
- Houtduif - alle jaren waargenomen, algemeen.

(Mariapeel, blz. 9)

- Tortelduif - alle jaren waargenomen; geen exacte cijfers; indruk dat deze soort in aantal achteruit gegaan is.
- Turkse tortel - alle jaren waargenomen, vnl. vlak buiten reservaat in Griendtsveen en Helenaveen.
- Koekoek - alle jaren waargenomen, vrij algemeen.
- Kerkuil - alle jaren broedend waargenomen, ergens buiten reservaat.
- Steenuil - alle jaren waargenomen in omgeving Helenaveen, vermoedelijk steeds broedgeval.
- Bosuil - in 1969, 1971 en 1972 steeds 1 ♂ gehoord op diverse plaatsen, o.a. vak 21 en bij kamp I.
- Rans-uil - behalve in 1969 en 1973 is deze soort steeds waargenomen; in 1972 zelfs 2 nestvondsten.
- Nachtzwaluw - in 1971 t/m 1973 steeds minstens 1 ex omgeving kamp I.
- Gierzwaluw - alle jaren waargenomen, fouragerend boven reservaat.
- Groene specht - alle jaren waargenomen; 1969 circa 10 roepende ♂♂; in 1972 en 1973 minder waarnemingen, circa 6 exx.
- Grote bonte specht - alle jaren waargenomen, vnl. westrand van reservaat.
- Kleine bonte specht - in 1970 ♂ waargenomen.
- Zwarte specht - alle jaren waargenomen, steeds minstens 2 paar, resp. vak 2 en 7; in 1972 omgeving Griendtsveen; 1973 nestvondst in spechtenbos.
- Draaihals - in 1972 1 ex in spechtenbos.
- Kuifleeuwerik - in 1969 en 1972 waargenomen in vak 9.
- Boomleeuwerik - 28-4-1973, 2 exx roepend overvliegend.
- Veldleeuwerik - alle jaren waargenomen; broedvogel in weilanden.
- Boerenzwaluw - alle jaren fouragerend waargenomen boven reservaat.
- Huiszwaluw - alle jaren fouragerend waargenomen boven reservaat.
- Oeverzwaluw - in 1969 t/m 1971 kleine kolonie bij kamp I, in 1972 en 1973 alleen fouragerend waargenomen.
- Boompieper - zie eerste deel verslag.
- Graspieper - alle jaren doortrekkend waargenomen; max. circa 40 exx fouragerend in verbrande stuk vak 9 (1971)
- Witte kwikstaart - alle jaren waargenomen; broedend bij menselijke behuizing als kamp I enz.
- Gele kwikstaart - alle jaren waargenomen, behalve 1972; regelmatig 2 - 3 exx waargenomen.
- Klapekster - 2-5-1971, 1 ex langs Defensiekanaal.
- Grauwe klauwier - in 1970 1 paar waargenomen.
- Winterkoning - zie eerste deel verslag.
- Heggenus - alle jaren waargenomen, minimaal 20 territoria.
- Grote lijster - alle jaren waargenomen; vnl. westrand, zeker 3 terr.
- Kramsvogel - in 1971 1 ex; 28-4-1973 8 exx in vak 15.
- Zanglijster - alle jaren waargenomen; 10 - 20 paar zeker.

(Mariapeel, blz. 10)

Koperwiek - in 1969 en 1972 (7 mei !) waargenomen; 28-4-1973 minstens 5 zingende exx.

Beflijster - 30-4-1969, 1 ex in vak 15.

Merel - alle jaren waargenomen; zeker 45 - 50 paar.

Tapuit - in 1969 t/m 1971 op 3 plaatsen aanwezig, vermoedelijk broedvogel; 1972 1 ♂, 1973 1 paar, vak 15.

Roodborsttapuit - 1969 en 1970 steeds 2 zingende ♂♂; 1972 zingende ♂ in vak 4; 1973 4 ♂♂ aanwezig in vak 9, voorts ♂ in vak 23.

Paapje - 1969 t/m 1973 steeds terr. in vak 9; 1971 ook bij Broemeer.

Gekraagde roodstaart - alle jaren waargenomen; 1973 terr. bij kamp I, langs Broemeerkanaal, in vak 9, vak 11 (2 x), vak 8.

Zwarte roodstaart - in 1969, 1971 en 1973 steeds 1 waarneming resp. in vak 2 en bij Griendtsveen.

Nachtegaal - alle jaren waargenomen in wisselende aantallen, vnl. vak 2 en 3.

Blauwborst - zie eerste deel verslag.

Roodborst - zie eerste deel verslag.

Sprinkhaanrietzanger - alle jaren waargenomen; aantal vastgestelde zangposten in 1969, 1971, 1972 en 1973 resp. 19, 17, 15 en 11.

Snor - alle jaren waargenomen, max. 5 zangposten; 1973 vak 16 en in Mariaveen.

Grote karekiet - 1969 1 waarneming; 23-5-1973 1 ex zingend in vak 21.

Kleine karekiet - 1969 1 waarneming; 1972 1 waarneming.

Bosrietzanger - 1970 zang op 2 plaatsen.

Rietzanger - in 1969 en 1972 steeds 1 zang-waarneming, resp. in vak 1 en in Driehonderd Bunders.

Spotvogel - in 1969 en 1971 steeds 1 zang-waarneming in bos langs ZW-grens van reservaat.

Zwartkop - alle jaren waargenomen, vooral in bossen langs westrand; zeker 10 - 15 paar.

Tuinfluit - alle jaren waargenomen, vermoedelijk circa 40 territoria.

Grasmus - alle jaren waargenomen; in alle jaren - evenals beide voorgaande soorten - 'algemeen' genoemd; Vogel van meer open en drogere stukken dan tuinfluit, vooral langs oostrand. Zeker ca. terr.

Braamsluiper - alle jaren waargenomen; in 1969, 1971, 1972 en 1973 resp. 4, 3, 5 en 2 zangposten.

Fitis - zie eerste deel verslag.

Tjiftjaf - zie eerste deel verslag.

Fluit - 1969 2 terr.; 1971 6 terr.: spechtenbos 3 zingende exx, vak 4 1, omgeving kamp I 2. 1972 2 terr.: spechtenbos en vak 12 (2e wijk).

Goudhaantje - alleen in 1969 en 1971 waargenomen.

Vuurgoudhaantje - 1969 op 2 plaatsen bij Karpervijver zang (buiten reservaat); 20-4-1973 zingend bij kamp I.

Grauwe vliegenvanger - in 1969 en 1972 waargenomen bij kamp I.

(Mariapeel, blz. 11)

Bonte vliegenvanger - 1969 en 1971 1 ex waargenomen bij kamp I;
6-5-1972 ♂ + 2♀ omgeving Oe wijk, tevens in vak 11 bij toren en
langs Broemeerkanaal; 29-4-1973 ♂ bij Griendtsveen, 30-4-1973
♂ bij toren in vak 11.

Koolmees - zie eerste deel verslag.

Pimpelmees - alle jaren waargenomen; aantal paren 20 - 25.

Zwarte mees - 1971, 1 ex bij Defensiekanaal.

Kuifmees - 1969, 2 exx waargenomen, plaats ?

Glanskop - 1969, 1 zangwaarneming.

Matkop - alle jaren waargenomen, jaren onderling sterk in aantallen
wisselend.

Staartmees - alle jaren waargenomen, vnl. in westrand - vak 3, vak 5,
spechtenbos; in 1973 ook elders: vak 19 en 21.

Boomklever - 1969, 1 ex bij spechtenbos.

Boomkruiper - alle jaren waargenomen langs Koolweg, in 1971 daar
zelfs 4 zingende exx.

Grauwe gors - 1970 1 zingende ♂; in 1971, 1972 en 1973 (2de excursie)
territorium langs Defensiekanaal.

Geelgors - zie eerste deel verslag.

Ortolaan - 1970, 1 paar.

Rietgors - zie eerste deel verslag.

Groenling - alle jaren waargenomen steeds in gering aantal.

Putter - 1969 2 exx; 1971 1 ex vak 6; 1972 1 ex Driehonderd Bun-
ders; 28-4-1973 2 exx overvliegend vak 11.

Sijs - 30-4-1973 enkele exx roepend overvliegend, vak 4 en 11.

Kneu - alle jaren waargenomen, vnl. in kleine groepjes overvliegend.

Vink - alle jaren waargenomen in bossen aan westrand, 4 - 6 territoria.

Keep - 1969, 1 ex waargenomen.

Huismus - alle jaren waargenomen in directe omgeving van menselijke
behuizing.

Ringmus - alle jaren waargenomen, ook in niet-directe omgeving van
menselijke behuizing; veel rond kamp I.

Spreeuw - alle jaren waargenomen.

Wielewaal - in 1969, 1970, 1971 en 1973 waargenomen; 29-4-1973
eerste waarneming bij kamp I.

Zwarte kraai - alle jaren diverse exx waargenomen.

Roek - 1969 1 ex in ZW-punt van reservaat; 1971 8 exx fouragerend
op weiland langs Defensiekanaal.

Kauw - alle jaren waargenomen, vnl. overvliegende exx.

Ekster - alle jaren waargenomen, vrij veel voorkomend.

Gaai - alle jaren waargenomen in onderling sterk wisselende aantallen.

* * * * *

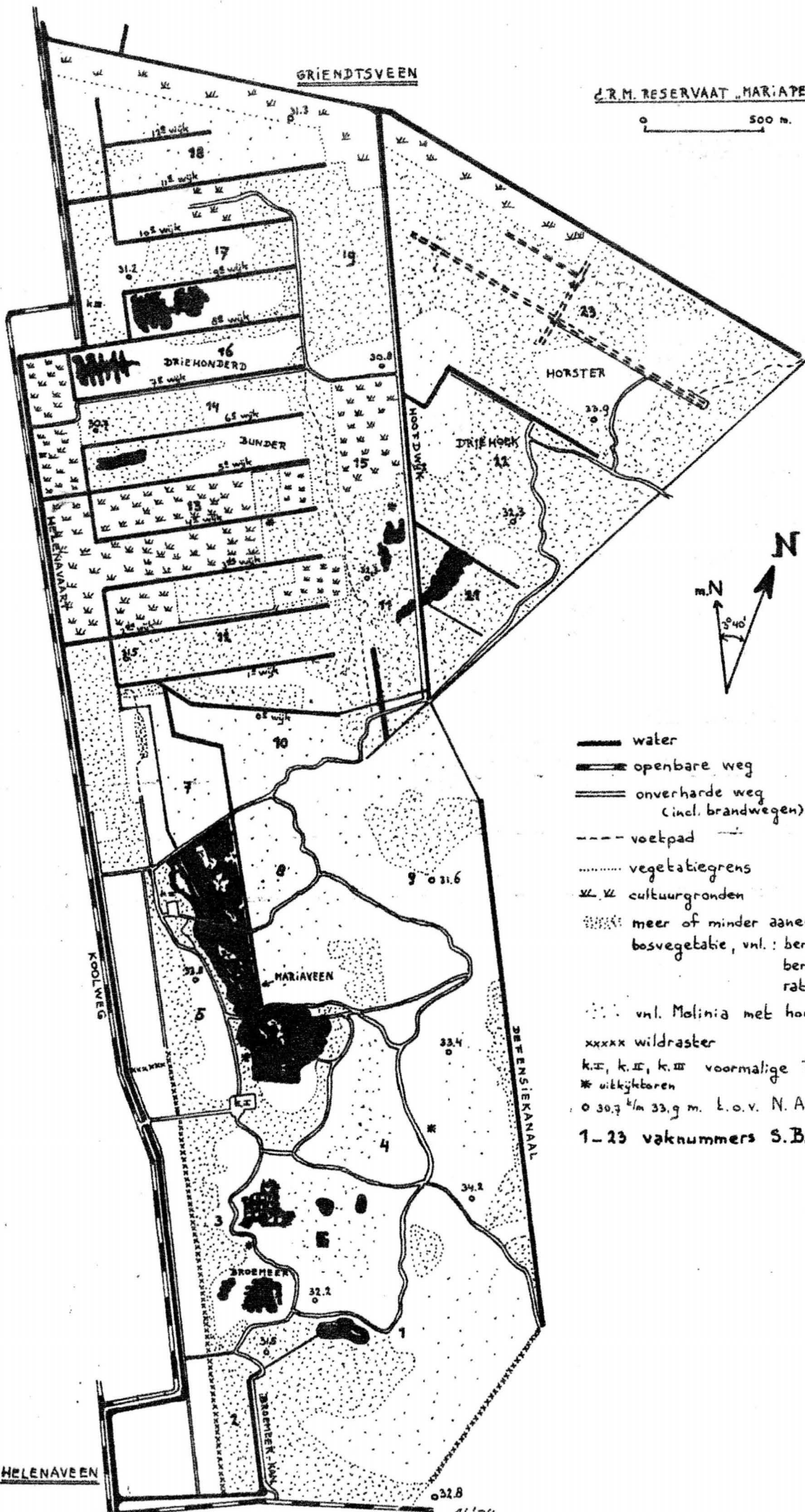
(Mariapeel, blz. 12)

Literatuurlijst:

- Excursie Mariapeel 1969, Mededelingenblad KNNV VWG Amsterdam,
7e jaargang nr. 2, blz. 17 - 23.
- Excursie Mariapeel 1970, 8e jaargang nr. 4, blz. 5.
- Excursie Mariapeel 1971, 9e jaargang nr. 2, blz. 3 t/m 7.
- Excursie Mariapeel 1972, 10e jaargang nr. 3, blz. 9 t/m 11.
- Prof. Dr. D. M. de Vries - Opzet van een vogelonderzoek naar de
landschapsbinding der vogels, Vogeljaar 10e jrg., nr. 2,
blz. 296-303.
- John Odink - Kaderkamp Mariapeel, Jaarboek 1968 der C.J.N.
blz. 61 - 75.
- Avifauna van Midden-Nederland; Stichting voor Vogelstudie en
Vogelbescherming te Utrecht; uitg. van Gorcum, 1971.
- P.B. Jansen - In 1962 was het een slecht Fitissenjaar. Vogeljaar,
11e jrg., nr. 2, april 1963, blz. 45 - 46.
- Joh. J. Frieswijk en H. Bresser - 1960, Bevolkingsdichtheid en
territoriumgrootte bij de fitis.
De Levende Natuur 63, blz. 178 - 184.

Samengesteld door: A. Hartog,
Admiralengracht 205^{hs},
Amsterdam - 1015.
Tf. 020 - 169431.

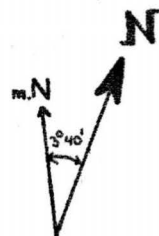
april 1974, AHa/vDr

GRIENDTSVEEN

J.R.M. RESERVAAT "MARIAPEEL"

0 500 m.

- water
- openbare weg
- onverharde weg (incl. brandwegen)
- - - voetpad
- vegetatiegrens
- W W cultuurgronden
- meer of minder aaneengesloten bosvegetatie, vnl.: berkenbos
berken-wilgenbroekbos
ratelpopulier-eik
- ... vnl. Molinia met houtopslag
- xxxx wildraster
- k.I, k.II, k.III voormalige Peelwerkerkampen
- * uitkijktoeren
- o 30.7 k/m 33.9 m. t.o.v. N.A.P.
- 1-13 vaknummers S.B.B.

HELENAVEEN

32.8 AH '74